

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

Road

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 281 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-mayda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeveva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Zavur kollektor suvlarining kimyoviy tarkibi tahlili va ularni tozalash zarurati (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida)”.....	20
Kungiratbay Sharipov, Ma‘ruf Nurmanov	
Forming demand and stimulating sales in Uzbekistan.....	26
Musayeva Shoirazimovna	
Членство в ВТО как драйвер развития: взгляд Узбекистана через призму опыта Вьетнама и Казахстана.....	30
Ж.Я.Нуриллаев	
Mamlakatimizda tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi va ularning bank tizimi moliyaviy barqarorligiga ta'siri tahlili.....	37
Xolmamatov Farhodjon Kubaevich	
O'zbekiston respublikasida aholi bandligini ta'minlashdagi dolzarb masalalar	44
Ibragimov Elmurod Gulboynor o'g'li	
O'zbekiston respublikasida elektr energiyasi ta'minoti hajmini yalpi ichki mahsulot hajmiga ta'sirini ekonometrik tahlil qilish	48
Fayziyev Rabim Alikulovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining xizmat turlarini takomillashtirish amaliyoti	60
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Qishloq xo'jaligi kooperativi boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o'ziga xos xususiyatlari	67
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmini prognozlashda ekonometrik modellar (yillik)	72
Qodirov Farxod Amirovich, Bo'riyeva Qundiz Muratbaevna	
Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	77
Mahamatova Maftuna	
Xufiyona va yashirin iqtisodiyotning amaliy tahlili o'zbekiston miqyosida.....	83
Koshanov Abdimurat Azat uli	
Soliq tizimini barqarorligini belgilovchi omillar tahlili.....	87
Nurillayev Jasurbek Davronbekovich	
Mahalliy budjetlar daromad manbalarini mustahkamlash omillari.....	92
Soatova Nodira Boboxanovna	
Bank infratuzilmasining raqamli transformatsiyasi va resurslar bazasi shakllanishi: nazariy asoslar va texnologik yondashuvlar.....	97
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
Ichki auditning transformatsion potentsiali: tahliliy amallarni takomillashtirish orqali samaradorlikni oshirish.....	102
Misirov Akbarali Pardaboyevich, Ismoilov Asadbek Abdusamat o'g'li	
Xorijiy mamlakatlarda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo'llari.....	110
Qorriyeva Shahnoza Safarbayevna	
Yashil moliya – iqtisodiy rivojlanish mexanizmi sifatida	117
Nodir Xidirov G'iyosaliyevich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning likvidliligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlashning xorij tajribasi va uning amaliy ahamiyati	122
Bauyetdinov M.J.	
Теоретические подходы к определениям агрессии социально - экономической и политической стабильности государства как фактор повышения рекреационных потребностей	128
Алимова Райхона Баходировна	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish.....	139
Komilov Umidjon Normurod o'g'li, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	

Kichik biznes subyektlarini moliyalashtirish manbalari	143
Nematulloyev Suxrob Sobirovich	
Bir qatlamli elastik asosda joylashgan to'sinning seysmik kuchlar ta'siridagi tebranishining V.Z. Vlasov usuli asosida analitik tadqiqi	148
Kamola Xaydarova	
"Sibir daryolarining burilishi" loyihasining tarixiy va retrospektiv tahlili	153
Mahmudov Nosir Mahmudovich	
Sarguzasht turizmini rivojlanishi va sarguzasht turlarda turistlarning xavfsizligini ta'minlashda instruktor-gidlarning roli	159
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
Scientific-theoretical foundations of the use of ict in ensuring management efficiency and security in enterprises	165
Khalilov Bekzod Akhmatovich	
Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlari.....	171
Mirtursunova Dinara Anvarovna	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish yo'llari.....	175
Tangriyev Izzat Raxmatullayevich	
Qashqadaryo viloyatida eko va etno turizmni rivojlantirishning istiqbollari va iqtisodiy samaradorligi.....	181
Erkayeva Barno, Xushvaqto'v Ramziddin	
O'zbekiston bank tizimida raqamli valyutalar va yashil investitsiyalar integratsiyasini takomillashtirish	186
Nodirov Azizxon Asrorovich	
Global energiya noaniqligining o'zgaruvchanligi ekonomertik modellari	192
Bexzod Qo'ziboev	
Экоцифра: цифровизация МСП для зеленого устойчивого роста	197
С.С. Убаева	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish va ekologik toza hududni yo'lga qo'yishning ahamiyati.....	201
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Statistika fanining shakllanish bosqichlari va rivojlanish tendensiyalari.....	206
Nabixodjaev Abbas Abdupattahovich, Umarova Mukaddas Abbasovna	
Hududlarning atmosferaga chiqaradigan zararli chiqindilar miqdorini sanoat mahsulotiga nisbati bo'yicha tahlili.....	210
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
Qayta tiklanadigan vodorod narxлари strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish	216
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Qishloq xo'jaligini «yashil» iqtisodiyot asosida rivojlantirishga o'tishning zarurligi va mohiyati.....	221
Yoldoshev Mutalib Ibrohimovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "yashil investitsiyalar" dan foydalanishning xorij tajribalari	225
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna, Rustamova Nasiba Arslanovna	
Ijtimoiy iqtisodiy ehtiyojlar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni.....	230
Raxmonova Feruza Musaqulovna	
Oliy ta'lim xizmatlarini ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda tutgan o'rni.....	234
Mirzaxajeva Shaxzoda Shuxratovna	
Tijorat banklari muammoli kreditlarining likvidlikka ta'siri.....	240
Karshiyev Adham Anvarovich	
Kichik firmalarning raqobatbardoshligini oshirishning nazariy metodologik jihatlari.....	245
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, Aliyev Maqsudbek Erkinovich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari.....	251
Talapova Nargiza Baxriddinovna	

“Deviant xulq-atvorli o‘smirlarning ijtimoiy moslashuvining psixologik xususiyatlari”	255
Saidbekova Feruza Anvarbek qizi	
Aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda davlat siyosatining roli va imkoniyatlari	258
Nutfullayev Shohrux Mexli o‘g‘li, Qurbanov Ulug‘bek Erkinovich	
Анализ показателей развития зелёной химии по всему миру и в узбекистане за последние десять лет	262
Фозилова Фирангиза Комиловна	
Tijorat banklarining o‘zbekiston respublikasi iqtisodiyotiga ta’siri	270
Masharipov Rasulbek Jo‘rabekovich	
Biznes birlashuvda buxgalteriya hisobi va auditni takomillashtirish yo‘nalishlari	273
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi, Xayitboyeva Laylo Oybekovna, Mirzarayimov Sardorbek Ravshanovich	
O‘zbekiston respublikasida pul-kredit siyosatining maqsadi	277
Adilov Zuxriddin Marip o‘g‘li	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA PUL-KREDIT SIYOSATINING MAQSADI

Adilov Zuxriddin Marip o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi
“Davlat moliyasi va xalqaro moliya” mutaxassisligi magistranti
ORCID: 0009-0000-7914-6536

Annotatsiya: Ushbu maqolada pul-kredit siyosatining mazmuni, asosiy maqsadlari hamda iqtisodiy jarayonlarga ta'siri tahlil qilingan. Markaziy bank tomonidan amalga oshiriladigan monetar siyosat vositalari orqali inflyatsiyani nazorat qilish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni yoritilgan. Tadqiqotda pul massasi, foiz stavkalari va kredit resurslarining iqtisodiyotga ta'sir mexanizmlari ko'rib chiqilgan, shuningdek, O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan pul-kredit siyosati natijalari amaliy misollar asosida tahlil etilgan. Tadqiqot yakunida pul-kredit siyosatini takomillashtirish bo'yicha tegishli xulosa va takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: pul-kredit siyosati, monetar siyosat, inflyatsiya, Markaziy bank, foiz stavkalari, kredit resurslari, iqtisodiy barqarorlik.

Abstract: This research paper analyzes the essence of monetary policy, its main objectives, and its impact on economic processes. It highlights the role of monetary policy instruments implemented by the Central Bank in controlling inflation, stimulating economic growth, and ensuring financial stability. The study examines the mechanisms through which money supply, interest rates, and credit resources affect the economy, and analyzes the outcomes of the monetary policy pursued in the Republic of Uzbekistan using practical examples. The research concludes with relevant findings and recommendations for improving the country's monetary policy.

Key words: monetary policy, central bank, inflation, interest rates, credit resources, economic growth, financial stability.

Аннотация: В данной статье проанализированы сущность денежно-кредитной политики, её основные цели и влияние на экономические процессы. Освещена роль инструментов монетарной политики, применяемых Центральным банком, в обеспечении контроля над инфляцией, стимулировании экономического роста и достижении финансовой стабильности. В исследовании рассмотрены механизмы воздействия денежной массы, процентных ставок и кредитных ресурсов на экономику, а также проанализированы результаты проводимой в Республике Узбекистан денежно-кредитной политики на основе практических примеров. В заключение представлены соответствующие выводы и предложения по совершенствованию денежно-кредитной политики.

Ключевые слова: денежно-кредитная политика, монетарная политика, инфляция, Центральный банк, процентные ставки, кредитные ресурсы, экономическая стабильность.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida pul-kredit siyosati davlatning iqtisodiyotni tartibga solishdagi muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Ushbu siyosat Markaziy bank tomonidan amalga oshiriladi va, asosan, inflyatsiyani nazorat qilish, milliy valyuta barqarorligini saqlab qolish, iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash hamda bandlik darajasini muvozanatda ushlab turishga qaratilgan.

Pul-kredit siyosati vositalari orqali pul massasi, foiz stavkalari, kreditlar hajmi va likvidlik darajasi kabi ko'rsatkichlarga ta'sir ko'rsatiladi. Bu esa iqtisodiy faollikni rag'batlantirish yoki uni cheklash imkonini beradi. O'zbekiston Respublikasi misolida, so'nggi yillarda olib borilayotgan pul-kredit siyosatining samaradorligi,

ayniqsa inflyatsiyani jilovlash va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash borasidagi yutuqlari e'tiborga loyiqdir.

Ushbu ishda pul-kredit siyosatining mazmuni, maqsadlari va iqtisodiy jarayonlarga ta'siri chuqur tahlil qilinadi hamda mavjud yondashuvlar asosida uni takomillashtirish yo'nalishlari asoslab beriladi [1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pul-kredit siyosati iqtisodiyotni tartibga solishning asosiy vositalaridan biri sifatida ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan keng yoritilgan. Xususan, N.G. Mankiw o'zining Makroiqtisodiyot asarida monetar siyosatning inflyatsiya, foiz stavkalari va yalpi ichki mahsulot hajmiga ta'sirini nazariy jihatdan asoslab beradi. Muallif Markaziy bankning pul taklifini nazorat qilish orqali iqtisodiy barqarorlikka qanday erishish mumkinligini tahlil qiladi [2].

F. Mishkinning The Economics of Money, Banking and Financial Markets asarida pul-kredit siyosati vositalari, ularning moliyaviy bozorlarga ta'siri va foiz stavkalarining o'zgarishi natijasida iqtisodiy qarorlar qanday shakllanishi haqida keng ma'lumot berilgan [3].

Mahalliy adabiyotlar ichida A. Abdukarimov va S. Jo'raevning Pul-kredit siyosati va uning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri nomli risolasida O'zbekiston sharoitida monetar siyosatning rivojlanish bosqichlari, amaliy tajriba va natijalar yoritilgan [4].

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining yillik hisobotlari va rasmiy nashrlari (2021–2024-yillar) mamlakatda amalga oshirilayotgan pul-kredit siyosatining ustuvor yo'nalishlari va natijalarini ko'rsatib beradi [5].

Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasining O'zbekiston bo'yicha tayyorlagan tahlillari ham mamlakatdagi monetar siyosatning samaradorligini xalqaro nuqtai nazardan baholashga imkon beradi [6].

Mazkur adabiyotlar pul-kredit siyosatining nazariy asoslari, amaliy yondashuvlari va rivojlanish tendensiyalarini chuqur tahlil qilish imkonini beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda kompleks yondashuv asosida nazariy tahlil usuli qo'llanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

"O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki to'g'risida"gi Qonunga muvofiq, pul-kredit siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirish Markaziy bankning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Markaziy bank pul-kredit siyosatini narxlar barqarorligini ta'minlash maqsadidan kelib chiqib ishlab chiqadi va amalga oshiradi. Narxlar barqarorligi past va barqaror inflyatsiya darajasini anglatadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 18-noyabrdagi "Inflatsion targetlash rejimiga bosqichma-bosqich o'tish orqali pul-kredit siyosatini takomillashtirish to'g'risida"gi PF-5877-sonli¹ Farmonida "Inflyatsion targetlash rejimiga bosqichma-bosqich o'tish orqali pul-kredit siyosatini takomillashtirish to'g'risida"gi farmoniga asosan, inflyatsiya bo'yicha doimiy maqsad (target) 5 foiz etib belgilangan va ushbu maqsadga erishish vazifasi Markaziy bank zimmasiga yuklatilgan. Markaziy bank tomonidan inflyatsion targetning ta'minlanishi aholi va tadbirkorlarning daromadlari hamda jamg'armalarining xarid qobiliyatini saqlaydi, ularga uzoq muddatli xarajatlarni rejalashtirish imkonini beradi, shuningdek, barqaror va inklyuziv iqtisodiy o'sish uchun qulay sharoitlar yaratadi.

Doimiy past inflyatsiya mamlakatga barqaror investitsiyalar jalb etilishi, inflyatsion mukofotning kamayishi hisobiga foiz stavkalarining pasayishi, milliy valyutaga bo'lgan ishonchning ortishi va iqtisodiyotning tashqi xatarlarga nisbatan ta'sirchanligining kamayishiga xizmat qiladi. Samarali pul-kredit siyosati iqtisodiyotning salohiyatidan keskin va davomiy og'ishlarning oldini olish, shuningdek, salbiy ta'sirlarni yumshatish imkonini yaratadi.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki 2020-yildan boshlab pul-kredit siyosatini inflyatsion targetlash rejimi doirasida olib bormoqda. Ushbu rejimda inflyatsiyaning maqsadli ko'rsatkichi – targeti belgilanadi va Markaziy bankning barcha faoliyati inflyatsiyani shu daraja atrofida ushlab turishga qaratiladi. Inflyatsiyaning maqsadli ko'rsatkichi aniqlanadi va unga erishish ustuvor vazifa sifatida qaraladi. Bu ko'rsatkich iqtisodiyotning salohiyati, talab va taklifdagi o'zgarishlar, makroiqtisodiy prognozlar asosida belgilanadi. O'zbekistonda o'rta muddatli maqsad sifatida inflyatsiyaning 5 foizlik targeti belgilangan. Ushbu target keng jamoatchilik – aholiga, biznes subyektlariga va moliya bozori ishtirokchilariga e'lon qilinadi. Markaziy bankning barcha chora-tadbirlari aynan shu targetga erishishga qaratiladi. Targetga erishish darajasi esa Markaziy bank faoliyati va umuman pul-kredit siyosatiga bo'lgan ishonchning mezoni sifatida xizmat qiladi.

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 18-noyabrdagi "Inflatsion targetlash rejimiga bosqichma-bosqich o'tish orqali pul-kredit siyosatini takomillashtirish to'g'risida"gi PF-5877-sonli Farmoni: <https://lex.uz/docs/-4600824>

Asosiy stavka pul-kredit siyosatining asosiy instrumenti sifatida inflyatsion targetga erishish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlarni belgilaydi. U iqtisodiyotdagi umumiy foiz stavkalariga ta'sir qiladi va ichki talabni muvozanatlashtirish orqali inflyatsiyani jilovlaydi. Asosiy stavka yilda 8 marotaba ko'rib chiqiladi, qarorlar e'lon qilinadi va stavkaning istiqboli bo'yicha signal beriladi. Bu esa uzoq muddatli inflyatsion kutilmalarni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Pul-kredit siyosatining operatsion mexanizmi Markaziy bank tomonidan mustaqil ishlab chiqiladi va takomillashtirib boriladi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 151-moddasiga muvofiq, Markaziy bank pul-kredit siyosatini amalga oshirishda mustaqildir. U foiz stavkalarini boshqarish, ochiq bozor operatsiyalari, majburiy zaxiralar me'yorlarini belgilash kabi choralarni mustaqil amalga oshiradi. Operatsion mexanizm asosiy stavka va foiz koridori orqali ishlaydi. Maqsad – overnait stavkalarni asosiy stavkaga yaqinlashtirishdan iborat. Markaziy bank pul-kredit instrumentlaridan faol foydalangan holda bank tizimining umumiy likvidligini boshqaradi va bu orqali pul bozori foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatadi.

Markaziy bank asosiy stavka bo'yicha qarorlarni qabul qilishda keng qamrovli makroiqtisodiy tahlil va prognozlarga tayangan holda harakat qiladi. Bu qarorlar iqtisodiy faollik va yalpi talabga ma'lum vaqt oralig'ida, bosqichma-bosqich ta'sir ko'rsatadi. Prognozlar Choraklik prognozashtirish modeli (QPM), shuningdek, boshqa ekonometrik va tarkibiy modellar orqali ishlab chiqiladi. Qabul qilinadigan qarorlar noaniqliklar sharoitida shakllantiriladi, chunki bu prognozlarda jahon bozorida o'zgarishlar, xomashyo narxlari va mahalliy omillar asosida tuziladi. Shuning uchun qarorlar inflyatsiyaga barqaror ta'sir etuvchi omillarga tayanadi.

Markaziy bank valyuta siyosatini erkin suzuvchi valyuta kursi rejimida amalga oshiradi. Ichki valyuta bozorida ishtiroki monetar oltin hajmi bilan cheklanadi va intervensiyalar almashuv kursining asosiy trendiga ta'sir ko'rsatmaydi. So'm kursi bozor talab va taklifi asosida shakllanadi. Almashuv kursining erkinligi iqtisodiy tashqi zarbalarning ichki iqtisodiyotga o'tishini cheklovchi ("shock absorber") funksiyani bajaradi.

Inflyatsion targetlash rejimidagi samarali kommunikatsiya siyosati Markaziy bank faoliyatining muhim yo'nalishidir. Qarorlarning ochiqligi va jamoatchilikka yetkazilishi aholining inflyatsion kutilmalarini shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Har bir asosiy stavka bo'yicha yig'ilishdan so'ng press-relizlar, brifinglar, "Pul-kredit siyosatining asosiy yo'nalishlari" kabi rasmiy hujjatlar, sharhlar va infografikalar taqdim etiladi. Bu ochiqlik ishonchni mustahkamlab, pul-kredit siyosati choralari ta'sirchanligini oshiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalariga ko'ra, pul-kredit siyosati mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Markaziy bank tomonidan olib borilayotgan monetar siyosat vositalari – foiz stavkalari, majburiy zaxiralar me'yori va ochiq bozor operatsiyalari orqali inflyatsiyani nazorat qilish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish hamda milliy valyutaning barqarorligini saqlab qolishga erishilmoqda.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilgan pul-kredit siyosati islohotlari kredit bozorining faollashuvi, pul massasining me'yoriy holatda ushlab turilishi va bank tizimining likvidligi oshishiga xizmat qildi. Biroq ayrim muammolar, xususan kredit resurslarining barcha qatlamlarga teng yetib borishi, inflyatsion kutilmalarni pasaytirish va iqtisodiyotning real sektori bilan monetar siyosat o'rtasidagi uyg'unlikni kuchaytirish dolzarb bo'lib qolmoqda.

Taklif tariqasida quyidagilarni kiritish maqsadga muvofiq:

Inflyatsiyani nishonga oluvchi siyosatni chuqurlashtirish – Markaziy bank mustaqilligini mustahkamlash orqali narxlar barqarorligini saqlashga qaratilgan aniq va prognozlarga asoslangan yondashuvlarni kengroq joriy etish zarur.

Pul-kredit vositalarining moslashuvchanligini oshirish – Foiz stavkalarini belgilashda bozor signallariga tayangan holda qarorlar qabul qilish, shuningdek, pul taklifini tartibga solishda zamonaviy modellar va ilg'or prognozlash usullaridan foydalanishni kuchaytirish lozim.

Kredit resurslariga teng imkoniyat yaratish – Kichik biznes va startap loyihalar uchun kredit ajratish mexanizmlarini soddalashtirish, moliyaviy kirish imkoniyatlarini kengaytirish orqali iqtisodiy faollikni rag'batlantirish mumkin.

Moliyaviy savodxonlikni oshirish – Aholi va tadbirkorlar orasida monetar siyosatning ahamiyati, kredit va foiz stavkalari haqida bilim va tushunchalarni kengaytirish orqali pul-kredit siyosatining samaradorligini oshirishga erishish mumkin.

Real sektor bilan integratsiyani kuchaytirish – Monetar siyosat qarorlarini ishlab chiqishda iqtisodiyotning real sektori holatini chuqur tahlil qilish hamda makroiqtisodiy muvofiqlikni ta'minlovchi uzviy hamkorlik mexanizmlarini ishlab chiqish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Abdukarimov A., Jo'raev S. Pul-kredit siyosati va uning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri. – T.: Iqtisodiyot, 2021.
2. Mankiw N.G. (2020). Macroeconomics (10th ed.). Worth Publishers.
3. Mishkin F.S. (2019). The Economics of Money, Banking and Financial Markets (12th ed.). Pearson Education.
4. Abdukarimov A. va Jo'raev S. (2022). Pul-kredit siyosati va uning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2021–2024). Yillik hisobotlar. <https://cbu.uz>
6. Jahon banki. (2023). Uzbekistan Economic Update. World Bank Publications.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va qarorlari (jumladan, PF-5877-sonli Farmon).
8. <https://cbu.uz/uz/monetary-policy/concept/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
